

Důsledky první světové války

První světová válka vytvořila dějinný zlom v oblasti geopolitické i vojenské, také však v oblasti dějin každodennosti, pokud jde o celospolečenskou atmosféru, tradiční morální hodnoty nebo kulturní zvyklosti a společenské návyky. Válka z let 1914–1918 tak představuje jeden ze zásadních zlomů moderních dějin lidstva, jehož důsledky pociťuje dodnes.

První světová válka přinesla světu značné množství změn:

- Vojenské novinky** – První světová válka byla první průmyslově vedenou válkou. Do bojů byly ve velkém měřítku nasazovány nové typy zbraní s nebývalou ničivou silou (tank, bojová letadla, chemické zbraně, ponorky, kulometry aj.)
- Politické změny** – Rozpad předválečné struktury států a vznik států národních. Důsledkem světové války byl zánik Rakouska-Uherska, carského Ruska, Německého císařství a Osmanské říše a vznik nástupnických států. Rakousko-Uhersko se rozpadlo na Československo, Rakousko a Maďarsko. Vytvořeny byly nové státy, Polsko a Jugoslávie. Zbylé území Rakousko-Uherska připadlo Rumunsku a Itálii. Ruská Besarábie byla připojena k Rumunsku. V roce 1919 byla připojena Podkarpatská Rus k Československu. Francie získala zpět od Německa Alsasko a Lotrinsko, a Německo přišlo o všechny své kolonie. Spojené státy americké získaly vedoucí postavení ve světě a staly se hlavní mocností. Ve střední Evropě vznikly národní státy, které měly podporu jen části jejich obyvatelstva a které byly příliš malé a slabé na to, aby mohly vzdorovat agresivnímu nacismu vznikajícímu v Německu. Po válce se také vzedmula vlna sociálního i nacionálního radikalismu a hnutí za odstranění kolonialismu (Čína, Indie, Indonésie, Irák, Egypt). Proběhly také neúspěšné pokusy o socialistickou revoluci bolševického typu (Německo – v Bavorsku, Maďarsko, Bulharsko, Finsko).
- Politický pacifismus** – Jako reakce na válku se v následujících letech rozmohl pacifismus odmítající válku. Vznikla Společnost národů (1919), což byla světová mezinárodní organizace států, se sídlem v Ženevě. Jejím cílem bylo zajistit mír a spolupráci národů a řešení sporů jednáním. Byl vytvořen také smírčí soud v Haagu.
- Sociální změny** – Miliony mužů byly na frontě a miliony žen je musely nahradit jak ve výrobě, tak při práci na polích a v hospodářstvích na venkově. Mnoho mužů zahynulo, což deformovalo věkovou a pohlavní strukturu obyvatelstva mnoha zemí. Ženy se začaly domáhat práv, které byly tradiční výsadou mužů (např. volebního práva).
- Kulturně-morální změny** – Nadšení z konce války kombinované s otrlostí, kterou si společnost vypěstovala během válečných let, vedly k rozmachu zábavy, která byla často na hranici nebo i za hranic předválečného vkusu a tradiční morálky.
- Náboženské změny** – Pro mnoho vojáků a jejich rodin válka znamenala velký odklon od organizovaného náboženství. Velké státní církve na obou stranách fronty se během války aktivně zapojovaly do válečné propagandy. Mnoho věřících proto po válce z církví vystoupilo nebo přestalo být nábožensky aktivní.

Konečná mírová jednání byla zahájena 18. ledna 1919 na zámku Versailles u Paříže.

Unikátní záznamy z kronik obcí a měst okresu Brno-venkov

Připravili pan Mgr. Ivo Durec a paní Mgr. Blanka Plánská

Státní okresní archiv Brno-venkov, Klášter 81, 664 61 Rajhrad uskutečnil ve dnech 26. a 27. října 2018 Dny otevřených dveří archivu k příležitosti 100 let od zřízení Československé republiky. Připravena byla unikátní výstava záznamů z kronik obcí a měst okresu o roku 1918, dobové fotografie prezidentů Tomáše Garrigue Masaryka a Edvarda Beneše a komentované prohlídky archivu za přítomnosti českých legionářů.

Unikátní výběr záznamů z kronik obcí a měst okresu o roku 1918 připravili pan Mgr. Ivo Durec, ředitel a paní Mgr. Blanka Plánská, archivářka. S jejich předchozím laskavým svolením zveřejňujeme texty kronik všech obcí a měst také v Sokolnickém zpravodaji.

Děkujeme pracovníkům archivu za citlivé „přiblížení“ doby, která byla pro naše předky velmi těžká a bolestivá a současně plná nadějí i radosti.

<http://brno-venkov.mza.cz/>

KRONIKA OBCE ALEXOVICE

„VOJSKO PŘEBÍHÁ K NEPŘÍTELI“

„Nejistota tato se stupňovala den ode dne až přišly zprávy, že jižní fronta proti Itálii se zhroutila a Německo na francouzské frontě musilo žádati o příměří...“

Dne 7 Listopádu 1918 mělo obecní zastupitelstvo slavností schůzi, na které čten byl telegram, který Národní výbor v Praze zaslál všem obecním úřadům.“

KRONIKA OBCE BABICE NAD SVITAVOU

„ZLATÝ DEN NAŠÍ OBCE“

„Památny den tento byl po celé českosloven. vlasti oslavován. Večer oslaven tento významný den slavnostním průvodem po obci za hlaholu hudby a světel lampionů a provolání zdaru novému státu – republice.“

KRONIKA OBCE BLAŽOVICE

„VLÁDA VĚCÍ TVÝCH...“

„V úterý 29. října došla zpráva o prohlášení samostatnosti ČSR. Toho dne večer obecní výbor konal slavnostní schůzi, ve které p. starosta Josef Nohel tuto radostnou zprávu přednesl. Na to vesnicí uspořádán lampionový průvod s hudbou v čele...“

KRONIKA OBCE BLUČINA

„V TĚCHTO RADOSTNÝCH“

chvilích zapomnělo se na ona příkoří, která jsme museli snášeti od nenáviděných Habsburků a pyšných Němců. Vzpomínáme a jsme vděčni těm, kteří se o naše osvobození svojí prací přičinili... Oslava v obci provedena nebyla, ale obyvatelstvo blučinské hojně se zúčastnilo oslavy v Židlochovicích.“

KRONIKA OBCE BRATČICE

„VŠICHNI OBČANÉ,“

ponechavše práce, živě o této nové události rokovali, radující se, že dávné přání našich předků jest vyplněno... Všechny domy byly ozdobeny národními prapory. Nejpěkněji vyzdobil si okna svého domku čís. 112 Ignát Winkler, do oken, osvětlených lampiony, umístil velký obraz vůdce protirakouského hnutí T. G. Masaryka, malovaný...“

KRONIKA OBCE BUDKOVICE

„ČESKOSLOVENSKÝ NÁROD“

dosáhl samostatnosti. Stalo se tak nekrvavou revolucí... Zvláštní nálady nebylo, lid válečnými útrapami vyčerpaný choval se lhostejně, a tak převrat odbyl se v úprkém klidu. Vojíní počali se poznenáhlu vraceti s front, strádáním a válečnými útrapami zmoření byli ve Vídni o vše oloupeni.“

KRONIKA OBCE ČEBÍN

„NAVEČER KONAL SE“

lampionový průvod vesnicí... vysvětleno shromážděné vesnici, jaká velevýznamná chvíle přišla... Toho dne opět po několika letech vesele zas zavlály bíločervené prapory národní... Vyplnila se slova velikého našeho Jana Amose Komenského, že po přejití vichřic hněvu Jeho (t.j. božího) vláda věcí opět do rukou národa našeho se navrátí...“

KRONIKA OBCE ČESKÁ

„TEN DEN MNOZÍ OBYVATELÉ“

necháпали význam slova „Svoboda“. Až po čase, snad až tehdy, kdy jsme viděli a rozeznali prvního československého vojína, teprve jsme si uvědomili, že to není jen sen, že je to velká pravda... V naší obci toho času nebylo skoro Němců, kteří by bývali trpce nesli podívanou na slavnost za osvobození, konanou onoho večera.“

KRONIKA MĚSTA DOLNÍ KOUNICE

„SVOBODNÝ LID“

v demokratickém státě znamená tu nejvyšší vymoženost. Leč bohužel, poměry v naší republice se vytvořily tak, že pod tím krásným slovem „svoboda“ představovalo si mnoho lidí, že smí dělati co chce a jak chce. A tak zvrhla se pravá svoboda, která předpokládá plnění zákonů a povinností občanských, v otroctví na straně jedné a teror na straně druhé...“

KRONIKA MĚSTYSE DRÁSOV

„ALE POMĚRY SE UKLIDNILY,“

z nepřátel stali se opět přátelé... Plápolá mysl i srdce občanů, celá vesnice je venku a společně u spolkového domu zpívají všichni velebnou hymnu... V té chvíli zapomenuto vše, nebylo rozdílu, všichni se měli rádi – Kéž by bylo tak zůstalo!... Našli se dobří lidé, ale mnoho bylo i těch ve zdejší obci, kteří měli srdce tvrdé, srdce bez citu...“

KRONIKA OBCE HLÍNA

„A KDYŽ ČASOPISY PŘINESLY“

zprávu o neunavné práci a hlavní zásluze o Českou samostatnost prof. T. G. Masaryka za hranicemi a našich hrdinných legionářích provolána hřímavá sláva. V té chvíli po velikých trampotách byl každý ochoten za osvobozenou vlast i život obětovati... Válečného tažení zúčastnilo se 66 občanů ze 372 duší obce hlínské. V legiích bojovalo 5 občanů.“

KRONIKA OBCE HOLASICE

„PŘEVROT NAŠEL OBČANSTVO“

dosti připraveno (již dávno před ním súčastnila se mládež na vozech „národní přísahy“ v Židlochovicích)... Správa obce byla dosti obtížná. Samé výkazy (obilí, maso, sádlo, dobytek), rekvisice, poukázky na požívatinu apod. (aprovizační komise). Obec nucena stále k upisování vál. půjček, jichž jí zůstalo po ukončení války za více jak 43 000 Kč.“

KRONIKA OBCE HORÁKOV

„SEBEVĚDOMÍ OBČANŮ“

vzrůstalo a u vědomí svobody tvořily se přímější charakter. Shoda občanů byla dokonalá, ale jen do prvních voleb do obcí r. 1919. Hospodářsky počalo se dařiti lidem lépe, peněz v oběhu bylo mnoho. To svádělo až k plýtvání. Pořádala se zábava za zábavou, lidé nahražovali, co za války promeškali. Obchod byl ovšem i na dále vázaný...“

KRONIKA OBCE HOSTĚNICE

„MNOZÍ SE TAKÉ NEVRÁTILI,

ti složili své tělesné pozůstatky v dálné cizině... My jsme jich všichni vzpomínali a litovali, že jim osud nedopřál, vrátiti se k nám, vrátiti se do svobodné vlasti. Stále pak pozorujeme, že se vše postupem času lepší a pevně doufáme, že se brzy dočkáme toho, jak život náš zas poplyne v kolejiích předválečných, ba očekáváme život lepší, než-li tehdy byl...“

KRONIKA OBCE JAMNÉ

„V JAMNÉM VEČER

dne 8. listopadu mládež nesoucí lampiony procházela vesnicí za zpěvu národních písní. Obyvatelé měli za okny rozžehnuté svíčky... Z Jamného byl legionářem František Pokorný. Z občanů z Jamného padli ve světové válce nebo zemřeli následkem válečných útrap následující: Horák Tomáš, Kulíšek Bohumil, Pavlíček Otto, Pavlíček Josef, Stejskal O. ...“

KRONIKA OBCE JEZERA

„SPLNILO SE TO, O ČEM

naši předkové snili. Habsburská dynastie mizí a místo ní dostává náš stát formu republikánskou... Promluvil ještě jednou o významné události uč. Jan Sedláček. – Chvilé vzácné a nevšední, které se slovy nedají vypsati... Je zapotřebí je prožít, se zaslzenýma očima jít s ostatními v davu, dát se unést... Památné pondělí pro všechny Čechy...“

KRONIKA OBCE JINAČOVICE

„29. ŘÍJNA ODPOLEDNE JSEM

šel do Brna... Došel jsem až na Velké náměstí. Tam na začátku války byl postaven dřevěný muž „Wermann“, do něhož lidé, hlavně Němci, zatloukali po koruně hřebíky. Vybrané peníze přispívaly k udržení války. Teď byl tento muž již bez hlavy. Přicházeli k němu vojáci, házeli mu válečné medaile a říkali: „Zanes to Vilémovi do Berlína!“

KRONIKA OBCE JIŘÍKOVICE

„STÁVALY TYTO MATIČKY

ba mnohdy i ty bledé hladové děti od půl noci až do rána v řadách (říkalo se tomu „ve frontě“) před obchody, aby trochu nějaké potraviny dostaly... Vzpomínám obzvláště na mrazivé nebo deštivé dny a tyto fronty vidím jasně před sebou. Všechny možné věci prodávaly se na lístky (cukřenky, chleбенky), kterým jsme krátce říkali „enky...“

KRONIKA OBCE KOBYLNICE

„LIDÉ SE NA ULICÍCH

objímali, líbali – ba plakali radostí, že je konec válce, že máme svoji samostatnost. Jen ti velmi opatrní zalezli na několik dní do svých „dopat“, aby se neukázali až za několik dní, až ta „podlá spřež“ bude zatčena a pozavírána, neboť nevěřili ve jsoucnost našeho státu. Až poznali však skutečnost, rychle obrátili a stali se z nich „nejslavnější vlastenci“.

KRONIKA OBCE KOVALOVICE

„PO CELÉ ZEMI SE UZVÍŘILA

a rozjiskřila radost... Naše veselé prapory zavlály na našich domech svobodně a bez těžké, osudové přítěže, již do té chvíle bývaly prapory Rakouska-Uherska, truchlé a zákeřné barvy černá a žlutá! Barvy, jež nám vždy připomínaly naše ponížení, barvy, jež svorně nenáviděl celý národ, jež nám přinesly Bílou Horu a poloviční smrt.“

KRONIKA MĚSTA KUŘIM

„VOJÁCI, KTEŘÍ SE DOSTALI

z fronty domů na dovolenou, vraceli se na frontu buď opožděně, nebo se vůbec nevrátili a zůstali doma u tzv. „zeleného kádru“, tj. skrývali se po lesích... zvířelo srdce a sebevědomí člověka po 300 let utlačovaného a tito lidé spěchali domů obnoviti a zabezpečiti si svou novou vlast, před níž kdysi národové čela klonili...“

KRONIKA OBCE LELEKOVICE

„JEDNI LIDÉ PLAKALI

radostí, že se jim příslušníci rodiny vrátili z vojny domů, druhí zase, že jejich otec, syn, bratr zůstali kdesi tam v cizině... A v té chvíli si každý uvědomil, že celá obce, že to jest vlastně jedna rodina, že žal jednoho jest i žalem druhého, že vznik státu, vykoupený tolika obětmi nás zavazuje, abychom jeden druhého ctili a vzájemně se milovali.“

KRONIKA OBCE LOUČKA

„TÍM BYLA VĚŠTBA

Komenského vyplněna, že po přejití vichřic hněvu vrátí se vláda opět našemu národu. Práce našich buditelův i všech vlastenců nebyla marná. Zásluhou hlavně legionářů na Rusku, Franzousku a na Itálii v čele Tomášem Garriguem Masarykem, Dr. Eduardem Benešem a Milanem Štefánikem dostalo se československému národu své samostatnosti.“

KRONIKA OBCE VRANOV

„VÝDĚLKY: 1914 = 20–40 Kč (týdně),

dnes (1919) 150 až 300 Kč; u sedláka na poli = 80 h až 10 Kč (denně). Rohlík 2 až 4 h, dnes 60 h, ve válce rohlíky se vůbec nepekly... můžeme souditi na sbědovaný stav lidí... a zvolili pro Vranov bezúčelný „Národní výbor“... Členové Národního výboru odebrali se ku starostovi a zabavili mu obecní kroniky, kteréž později na rozkaz u okresní polní správy vrátili...“

KRONIKA OBCE VYSOKÉ POPOVICE

„A TI, KTEŘÍ

těžko zodpověděli by své nelidské činy páchané na vlastním národě, rychle nahražují černožlutého orla za červenobílou trikoloru a svoje skomolená příjmení rychle zaměňují, by povrchně ukázali svoje vlastenectví a z obavy, že zasloužené tresty odškodní jejich zločiny, nadšeně hlásí se ku svému češství, které tak dříve tupili.“

KRONIKA OBCE ŽABČICE

„ZA ZMÍNKU STOJÍ I TO, ŽE

mezi několika zdejšími občany v přísně důvěrném kroužku, občas (dle utvářivší se situace na bojištích) kolovaly různé přílehlavé anekdoty o rak.-uher. válečných velitelích, ba i o všech mocnářích čtyřspolku... byl jsem toho dne v Brně svědkem ohromného nadšení, kdy shazovány byly z vládních budov poslední zbytky zašlé éry, dvojhlaví rakouští orlové.“

KRONIKA OBCE ZAKŘANY

„JAKO NEPŘÍJEMNÁ

pozůstalost světové války zůstaly mnohým, zvláště zámožnějším občanům válečné půjčky, které bývalé rakouské úřady z občanů přímo ždímalý. Dobře udělal ten, kdo nedal se másti různými sliby a strašením a ponechal kapsu zavřenou potud, než mohl se z této tvrdé povinnosti vyprostiti. Obec Zakřanská, nucena jsouc, vypsalala: celkem 35 600 K...“

Vzpomínky na školu

Vzpomínky na školu při oslavě 90. výročí zřízení základní školy, která se konala 14. října 1962. Jedním ze vzpomínajících byl pan František Haluza, ml.

1. Ku dnešní vzácné slavnosti, nemohu své vzpomínky začít jinak, než slovy Jana Ámose Komenského:

*Nevzali jsme s sebou nic, po všem veta,
zbývá nám jen Ráj srdce a Labyrint světa.*

Ráj srdce a Labyrint světa

Ráj srdce, vzpomínky z mládí, vzpomínka na školu

Naše škola nese nápis zlatými písmeny r. 1891

Náš ročník byl už 21tý, který přestoupil práh první třídy – kašičky – od její postavení. Tehdy nás vítala po prvé paní učitelka Kratochvílová, která s úsměvem začínala klást základy do života žáčků mnoha generací za sebou, a její milé pohlázení zůstalo nám všem upomínkou na šťastná léta.

S novou brašničkou na zádech, s novým futrálem na tužky a kamínky vonících zvláštní vůni čerstvého laku, s černou kamennou tabulkou, s hubkou na šňůrce přivázanou a se Slabikářem Mikolášem Alšem malovaným.

Dodnes vidím naši třídu. 17 chlapců s přesilou 21ti rozchloupaných s pentličkou ve vlasech děvčat, sedících jak pěna v prvé až šesté lavici, s rukami na desce zeleně natřené, tiše naslouchajících předčítání paní učitelky nezapomenutelných pohádek „O Broučcích“ od J. Karafiáta. „A budete-li děti hodné, zazpívám vám zítra písničku (Letěla bělouňka holubička) a dál budu čísti pohádku.

A teď se pomodlíme ... Andělíčku, můj strážníčku... a teď půjdete děti pěkně domů – za maminkou, za tatínkem, za svými sestřičkami, za bratříčky. A po cestě domů každého pěkně pozdravte a maminku s tatínkem poslouchejte.“ A už nás vede po schodech dolů před školní dveře a s úsměvem kyne rukou rozcházejícím se žáčkům. „Na shledanou zítra.“

A ani jsme se nenadáli a končí první rok. Loučí se s námi při podávání školního vysvědčení. Byli jsme hodní, pěkně jsme poslouchali, a tak radostí září očka prvňáčků.

KRONIKA OBCE ZBRASLAV

„POČÁTKEM ŘÍJNA 1918 NABÍZÍ

Německo a Rakousko-Uhersko Wilsonovi mír a Wilson odpovídá R.U., že musí už vyjednávat s Českoslováky, Srby... 18. října vztyčena na domě Masaryka ve Washingtonu poprvé běločervená vlajka... Českoslováků bylo r. 1921 8.760.957, Rusů 461.466, Poláků 75.852, Němců 3.123.448, Maďarů 747.096, Židů 180.536, jiných 23.052...“

KRONIKA OBCE ZBÝŠOV

„TÉHOŽ DNE ODPOLEDNE

byl velkolepý slavnostní průvod po obci prapory a malými praporečky vyzdobené od staré školy kolem fary a kostela k panskému dvoru za účasti žactva, místních spolků a občanstva. Žactvo mělo v rukou praporečky barev národních a států, jež k osamostatnění naší republiky přispěly a tak se spojenci našimi stali.“

-Jarmila Šustrová-

Mám samé jedničky a zármutek v oku nad jedinou trojkou – ze zpěvu. „Františku, neumíš zpívat.“

První prázdniny

Sluníčko hřeje, v rybníčku na „Stáni“ teplá voda vlnkami nás volá, bosýma nohama honíme motýla.

Na louce za rybníčkem stádo husí štěbetá a pase se stádo koz. Pasačka husím nad hlavou bílým šátkem na prutě mává a na písťalku píská, pastýř kozám karabáčem se střenkou stříbrně vykládaným práská a jeho pes dovádívě štěká! V přítokovém potůčku od Dunávek žába svou písničku kuňká, stříbrná rybka nás láká. Stavíme na toku vodní kola – po letní bouři přehrady v járu. Stavíme zámky a hrady z bláta. Co řekne večer umazaným stavitelům máma a táta?

Chce se nám vysoko až k nebi a se špičky kaštanů u Fafilkových, topolů kolem rybníka a vrb na Stáni, hledíme na svět pod námi. Svět je pln radosti – není v něm starostí. I na pohádky „O broučcích“ jsme zapomněli... A náhle je tu konec prázdnin.

Nový školní rok

II. třída – oddělení první a druhé, v nichž od nepaměti učil a učití bude.

Pan řídící učitel Ignác Konšel.

Vítá nás slovy: „Z pohádek první třídy budete muset pomalu zvykat skutečnému světu: By zlý drak vás nepřekvapil ve vašem dalším letu! Umíte už číst a psát a budem se učit dále počítat a v zeměpise poznáváním okolí – rodný kraj svůj znát!“

Ve druhém oddělení pak učil nás už prakticky, hodnotu práce znát: O úklid ve třídě sami jsme se starali. Aby nám pak v zimě ve třídě teploučko bylo, sami jsme si topili. A pěstovali jsme bource morušového, pro kterého na školním dvoře vedle šplhadel, velká moruše stála, by pro bource listů dala!! K povinným předmětům vyučovacím – nepovinná němčina těm, kteří chtěli, přibyla.

2. Sarajevo – první světová válka

Přišla z nenadání – přišla najednou.

Z pohádek první třídy: budete muset pomalu zvykat skutečnému světu, by vás zlý drak nepřekvapil ve vašem vzletu!

Musíte se učit! Zlý drak se nanás sápal, učení přibývalo. Až dosud táta při úloze poradil – pomáhal, kdo pomůže dál, když císař dětem táty vzal?

Chce se nám vysoko k nebi: a se špičky kaštanů, topolů a vrb na: „Stáni“, hledíme na svět pod námi smutnými očima.

Lámeme suché větvičky do kamen, by menší starost o nás byla mámina.

A ve škole se učíme básničku: jahůdka už v lese zraje-nebojme se hladu.

A schováváme mosazné kliky od dveří, aby nám je nesebrali na šrapnely a kanóny. Zvon na kapliče už dávno docinkal. A v noci, při svitu svíčky, točíme kolem šroťáku, který nám táta udělal. A šrotujeme trochu ječmene a turkyně na mouku, z níž nám máma upeče chléb. Smutný to byl tenkrát svět!

III. třída – zase o dvou odděleních

Třída pana učitele Bébara.

Na zdi za stolkem u katedry visí v úzkém rámečku panorama Prahy.

A vykládá nám pan učitel: o sv. Václavovi, o kráse Prahy s Karlovým mostem na Malé straně, o Vyšehradu a skoku

Horymírově, o kráse Zlaté kapličky nad Vltavou, O Hradčanech – sídle králů českých...

Jsme tiší a posloucháme. A víte co milé děti? Teď si zahrajeme a zazpíváme!

Šest nejsilnějších kluků se hrne po schodech dolů pro přenosné pianino z jeho bytu.

Zvoní ta česká písnička, jako když šveholí ptáče, že se sen kloní na víčka, a duše radostí pláče a duše radostí pláče.

A zpíváme a zpíváme a zapomínáme – na buchty (z tuchlé) z turkyňové mouky...

Spustí Jožka Sekaninůj, pozdějšího přízviska „Kád'a“ (bývalo u nás moc Sekaninů a tak se rozlišovali).

Já husárek malý, botky roztrhaný, já na vojnu nepojedu... My jsme ta česká chasa...

Děvčata říčí a kluci křičí – hurá!

„Tiše děti, tiše“ a tak jsme spustili „Jenom ty mě můj koničku pěkně nes... Voděnka studená jako led...“ a ve třídě se jásá.

A ještě z našich let vzpomenout musím pana učitele Musila

3. A ještě z našich let vzpomenout musím na pana učitele Musila, který pak žáky 6 až 9. ročníku ve starosti měl.

Tam však mě už a mého kamaráda Františka Sekaniny nebylo – neb do Sokolnické školy, choditi se nám již nechtělo. (Odcházíme na měšťanku.)

Do Šlapanic pak – ať bylo pěkně – ať mrzlo nebo přšelo, v dřevácích na nohou se nám chtít muselo!

Jen z doslechu (z uhelných prázdnin) je moje o rákosce tvrdé krátká zpráva, kterou však zadní část těla mého, nepoznala.

O oprávnění její tvrdosti pochybnosti však žádné – nechtěl bych mít, neb málo-li z divokých kluků ze školy odcházejících mělo něco být – rákoska musela zadek být, rákoska musela zadek bít.

A někdo druhý poví nám snad více, zda správa tato – solidní je základnou, kdo pravdu o tom mohou říci, nechť ve správě své se rozhodnou.

Však mazance na zadku žádnému z nás nijak neškodil, po létech říci musíme, že dobrou mastí byl.

A proto chvála ruce té, ve které byla držána, vzpomínku o rákosce tvrdé na paměť věčnou budiž zapsána.

Čím více kluky, potají (aby se zlámala) česnekem byla mazána, tím více k zadkům přilehla, tím více štípala.

Vzpomínám, povídám o škole – a měl bych toho ještě tolik říci:

O svých kamarádech, o Jožku Umláškově – jak maluje nám na tabuli v trysku koníka, jak ten čas letí, jak utíká, že už vše ani pravda není...

Poznámka:

Vzpomínky na školu sepsal syn F. Haluzy staršího pan František Haluza ml. Je též známou osobností Sokolnic. Narodil se v roce 1906 a zemřel v r. 1990. Neměl vysokoškolské vzdělání, vystudoval jen stavební průmyslovku, ale téměř celá ulice Moravská a Na Padělkách jsou postaveny podle jeho plánů.

-Mirka Mifková, Jitka Čermáková-

Lístky z vojny

Všichni víme, že v letošním roce se slaví 100. výročí vzniku Československé republiky. Znamená to zároveň i sto let od ukončení 1. světové války. Přinášíme vám ukázky z korespondence pana Františka Haluzy, které dostával z domova. Dnešním čtenářům usnadníme luštění originálního textu a přinášíme jeho opis v autentické podobě.

Lístek č. 1:

„dne 29. 5. 1915

Draze milovaný Tatinko.

Přijmite od nás srdečný pozdrav, a vřelý políbení. Sme všichni chvála Bohu zdraví. Necháváme vám vědět že sem vám poslal kartku, ve které vám píšem že vám posíláme pět balíčku. Ale chodili vodsoboty až dopátka po světě, a přišli nám na spátek. Snať bude pošta zavřená na pár dni. Tak až budem moct tak vám zase pošlem. A prádlo sme doposud nepřišlo. Z Bohem na zhljednou.“

Lístek č. 2

„9. 1. 15

Milý Kolego!

Předem tě zdravíme a zdělujem ti že lístek jsme obdrželi, za češ ti děkujem a na vědomost ti davam že Křižek je úplně doma psali mě to. Že von a petrikovšti už snad jedou prič a mi nejsme v Opočne jsme už v Novo Badumstru 3 dni jsme jeli spatky ale ne na Petrikov viděly jsme zas něco jiného než pojeděš dom napiš nam ewte lístek. S Bohem na zhljednou“

Lístek č. 3

„Mili Bratříčku!

Přijmi srdeční Pozdrav a dík za ti karti z nového místa věřím ti že jest ti tam smutno když jsi mezi samim cizim lidem. Citim i že s tebou když jsem ta zkušená být v cizině. Ale člověk fšecker zvikne když to být musí. Tu kartu cos mi poslal 1. Tu jsem dostala. Tu cos posál 5. Tu sem zas 11.stého. taki se těším, že snat dostanu na druhi mněsíc 14 dovolenou. Těším se že uvidím fšeckeri Děti. Ale líto mi bude že tebe ne uvidím a Pepika Živockého jistěš ne snad musí 21. Teš jit a keš bi Buch popřál ten očekávaní mír. Já jsem letos jaksi moc zhubla a pořád churavá nic nemožu jist ten muj špatní žaludek zlobí a to jídlo špatní musím jít k doktorovi jiš sotva chodím a ti hice velike
Tvá Sestra Koti!“

Odesílatele — Des Absenders
Jméno — Name: *František Haluza*
Bydliště — Wohnort: *Sokolnice u Perma*

**Polní pošta
Feldpost**
(Nepřilepujte žádných známek! — Keine Marke aufkleben!)

Pan (šarže) — Herr (Chargé): *Franz Haluza Smid*
Jméno — Name: *K. u. K. Etappen-Train Post Nr. 12
I. Sektion*

(Pluk, setnina, skadrona, baterie —
Regiment, Kompagnie, Eskadron, Batterie)

Polní pošta čís. *28.*
Feldpostamt Nr.

A feladó { neve: *Vymenal Sobuk Rov*
(czime: *K. u. K. Etappen-Train Post Nr. 8*
Etappen-Train Post Nr. 8

Tábory postai.
TÁBORI POSTAI LEVELEZOLAP.
Czím: *Haluza Franz Smid*
K. u. K. Etappen-Train Post Nr. 8
Feldpost 44

A feladó { neve: _____
(czime: *10/6*

Tábory postai.
TÁBORI POSTAI LEVELEZOLAP.
Czím: *František Haluza Kovacs*
bei K. u. K. Etappen-Train Post Nr. 8
Feldpost Nr. 44

Ára: 1 fillér.
M. kir. állami nyomda, Budapest.

Karel Mikulášek,
před nástupen na vojnu / do války

Karel Mikulášek, 2. řada uprostřed
* 23. 10. 1892; † 4. 10. 1977

Rudolf Hanke, puškař ve Zbrojovce
* 31. 12. 1883; † 1959

Jiří Junk, obecní pracovník a zvoník
* 14. 4. 1887; † 21. 11. 1975

Sokolniční rodáci v Československých legiích v Itálii a Rusku

S postupnou digitalizací archivních fondů máme v současnosti možnost s více než stoletým odstupem, se blíže seznámit s účastí sokolnických občanů a rodáků v Československém zahraničním vojsku během I. světové války. Legionáře můžeme rozčlenit do tří skupin. Do první řadíme osoby, které na přihlášce do legií uvedly rodiště i bydliště v Sokolnicích. Druhou skupinou jsou ti, jenž uvedli jako svoji rodnou obec Sokolnice, ale bydliště jiné. Třetí kategorií jsou osoby, které nejsou zdejšími rodáky, ale udaly zde svoje bydliště. Bohužel z hlediska řazení archivních databází dle rodiště je tato skupina v současnosti téměř nedohledatelná. Uvedený přehled legionářů tudíž není úplný.

BLAŽEK František * 1. 10. 1887 v Sokolnicích / bydliště Telnice / cukrář /

LR (legie v Rusku): místo přihlášení Omsk / zařazení do legií 27. 7. 1918, 2. omský pochodový prapor, vojín / demobilizován 10. 5. 1920 jako vojín 3. střeleckého pluku.

BRUMLA Martin * 6. 10. 1897 v Sokolnicích / bydliště Sokolnice, Užhorod / student

LR: místo přihlášení Rikovský Rudník Jekatěrinoslav / zařazení 27. 6. 1917, 3. střelecký pluk, četař / konec v legiích 16. 3. 1921 jako štábní kapitán finanční správy / pokračoval ve službě v Československé armádě.

BURK František * 4. 10. 1890 v Sokolnicích / bydliště Sokolnice / hospodářský úředník

LR: místo přihlášení Borispol / zařazení 28. 8. 1917, 6. střelecký pluk, vojín / demobilizován 1. 10. 1920 jako šikovatel 6. střeleckého pluku.

CAIPL Alois * 10. 4. 1892 v Sokolnicích / bydliště Brno, číšník

LR: místo přihlášení Kurgan, Omsk / zařazení 21. 6. 1918, 3. střelecký pluk, vojín / demobilizován 1. 2. 1920 jako četař.

Pozn.: Před válkou provozoval se svým otcem restauraci v Brně na Kozí ulici.

GOLDA Jaroslav * 6. 9. 1893 v Sokolnicích / bydliště Kovalovice, Šaratice, bankovní úředník

LR: místo přihlášení Zlatá Orda Taškent / zařazení 24. 6. 1916, 1. střelecký pluk, vojín / konec v legiích 22. 4. 1920 v hodnosti kapitána 2. střeleckého pluku / pokračoval ve službě v Československé armádě.

Pozn.: syn Jana Goldy c. k. četnického strážmistra v Sokolnicích čp. 64.

HORÁK Josef * 13. 1. 1889 v Sokolnicích / Sokolnice, učitel

LI (legie v Itálii): Zařazen do legií 2. 4. 1918, depositní rota, šikovatel / demobilizován 11. 2. 1920 v hodnosti rotmistra 31. pěšího pluku / pokračoval ve službě v Československé armádě.

JIRÁČEK Josef * 1. 9. 1895 v Sokolnicích / Sokolnice, kolář

LR: místo přihlášení Penza / zařazení 9. 6. 1919, pracovník / byl propuštěn z vojenské pracovní povinnosti k 28. 8. 1919.

KALVODA Josef * 13. 10. 1887 v Sokolnicích / Sokolnice, klempíř

LR: místo přihlášení Omsk / zařazení 28. 6. 1918, 2. omský pochodový prapor, vojín / demobilizován 23. 11. 1920 v hodnosti šikovatele 11. střeleckého pluku.

KOLÁČEK Jan * 24. 6. 1887 v Sokolnicích / bydliště Sokolnice, topič

LR: místo přihlášení Borispol / zařazení 28. 6. 1917, záložní prapor 2. střeleckého pluku, vojín / demobilizován 17. 7. 1920 v hodnosti desátníka 6. střeleckého pluku.

KRBÍLEK Jan * 14. 5. 1893 v Sokolnicích / bydliště Sokolnice, topič

LR: místo přihlášení Osa Permská gubernie / zařazení 27. 9. 1917, 6. střelecký pluk, vojín / demobilizován 2. 10. 1920 jako svobodník 6. střeleckého pluku.

MACKA Klement * 20. 11. 1889 v Sokolnicích / bydliště Sokolnice, tesař

LR: místo přihlášení Omsk / zařazení 8. 8. 1918, 2. omský pochodový prapor, vojín / demobilizován 1. 12. 1920 jako desátník 3. technické roty / vrátil se s manželkou Tajsou a nevlastním synem Anatolijem.

MAJÁREK Antonín * 16. 10. 1894 v Sokolnicích / bydliště Sokolnice, kočí

LI: místo přihlášení zajatecký tábor Padula / zařazení 27. 4. 1918, vojín / ukončil službu v legiích jako vojín 39. pěšího pluku.

MAŠTALÍŘ Jan * 25. 5. 1873 v Sokolnicích / bydliště Sokolnice, Přerov, obchodník

LR: místo přihlášení Džankov Krym / zařazení 20. 5. 1918, 8. střelecký pluk, vojín / demobilizován 15. 11. 1919 jako vojín 8. střeleckého pluku.

MAŠTALÍŘ Stanislav * 27. 6. 1893 v Sokolnicích / bydliště Sokolnice, cukrář

LR: místo přihlášení Jekatěrinburg / zařazení 15. 10. 1918, 3. těžká dělostřelecká divize, vojín / demobilizován 21. 1. 1921 jako vojín 3. lehkého dělostřeleckého pluku.

PÁRAL Cyril * 5. 7. 1884 v Sokolnicích / bydliště Sokolnice, kotlář

LR: místo přihlášení Ozersko, Minská gubernie / zařazení 16. 6. 1917, 1. záložní pluk, vojín / k 30. 4. 1918 veden jako dezertér

SLEZÁK Alois * 17. 6. 1879 v Hostěrádkách / bydliště Sokolnice, tesař

LR: místo přihlášení Tomsk / zařazení 27. 6. 1918, 11. střelecký pluk, vojín / demobilizován 25. 3. 1920 jako svobodník 11. střeleckého pluku

ŠTROF Josef * 30. 12. 1877 v Sokolnicích / bydliště Kobylnice, dělník

LI: zařazení 4. 4. 1918, desátník / demobilizován jako četař 31. pěšího pluku.

ZACHERLE Stanislav * 10. 11. 1897 v Sokolnicích / bydliště Sokolnice, krejčí

LR: zařazení 25. 8. 1917, 8. střelecký pluk, vojín / 2. 8. 1920 ukončil službu jako vojín 8. střeleckého pluku

BLAŽEK Vilém * 22. 5. 1895 v Sokolnicích / bydliště Sokolnice / rolník

LR: místo přihlášení Dněpr Jekatěrinoslav / zařazení 10. 7. 1917, 5. střelecký pluk, vojín /24. 12. 1918 zemřel na následky zranění Teplaja u Tichonovky Permská oblast

Pozn.: Nepřehledná situace nastává u Viléma Blažka, který má na přihlášce do legií uvedeno rodiště i bydliště v Sokolnicích, ale zjevně se jedná o rodáka z Újezda u Brna. Na zdejší faře nalezneme také jeho pamětní desku.

Tyto osoby lze dále rozdělit podle příslušnosti k zahraničnímu vojsku v Itálii či Rusku. Bojů v italských legiích se účastnili četař **Josef Štrof**, rotmistr **Josef Horák** a vojín **Antonín Majárek**. Důvodem výrazně nižšího stavu legionářů na italském bojišti byla větší bojová morálka a loajalita vojáků z českých zemí vůči monarchii, než tomu bylo na východní frontě. Itálie byla tradičním nepřítelem pro celé Rakousko-Uhersko, kdežto k Rusku měla většina Čechů idealizovaný vztah. K založení plnohodnotných československých jednotek v Itálii došlo až na jaře 1918, kdy do nich v dubnu vstoupili všichni tři uvedení. Posléze se v létě téhož roku účastnili v řadách 31. pěšího pluku bojů v masivu Monte Baldo poblíž Gardského jezera, z nichž nejznámější je legendární bitva o kótu Doss Alto. Po návratu z Itálie byl 31. pluk nasazen v bojích s maďarskými bolševiky na Slovensku. Teprve až v první polovině roku 1920 byli **Josef Horák** a **Josef Štrof** demobilizováni.

Situace na východním bojišti v Haliči byla odlišná. Již od počátku docházelo k masivním ofenzivám a k velkým posunům frontové linie oběma směry. První boje zde vypukly v srpnu 1914. Přes počáteční úspěchy byla po první ruské ofenzivě na přelomu srpna a září rakousko-uherská armáda drtivě poražena. Fakticky se jednalo o několik bitev, z nichž nejvýznamnější byla u Ruské Ravy. Při těchto operacích zahynulo na rakouské straně 300.000 vojáků a 350.000 jich padlo do zajetí. Mezi nimi: 30. srpna u Lublinu **Stanislav Maštaliř**, 31. srpna u Zamošče **Klement Macka**, 6. září u Ravy **František Blažek**, 7. září u Komárova **Jan Koláček**. 9. září u Tomašova padli společně do zajetí desátníci 8. pěšího pluku **František Burk** a **Josef Kalvoda**. Na podzim se ruská vojska přiblížila až na sto kilometrů k polskému Krakovu, kde byl v prosinci u Bochnie zajat **Jan Krbílek**. Zvrat nastal po nové německo-rakousko-uherské ofenzivě a bitvě u Gorlice v červnu roku 1915, kdy byla prolomena fronta. Rakušané dobyli zpět Halič a pronikly až na Ukrajinu. Během těchto bojů padli do zajetí: **Alois Caipl** 13. března v Karpatech, **Jaroslav Golda** a **Cyril Páral** u Opatova, **Josef Jiráček** a **Vilém Blažek** u ukrajinského Rovna. Tato dobytá území udržela rakousko-uherská armáda do Brusilovovy ofenzivy ruské armády v létě 1916, kdy byli na ukrajinské Volyni zajati **Jan Maštaliř**, **Martin Brumla** a **Stanislav Zacherle**.

Vlastní okolnosti jejich zajetí neznáme. Nevíme, zda se jednalo o obklíčení, z něhož nebylo úniku, či motivem pro opuštění rakousko-uherské armády byly strach o život, nemožnost vydržet extrémní životní podmínky nebo touha po úniku z neustávajícího stresu a únavy. Pokud vojáci přežili nejkritičtější okamžiky bezprostředně po zajetí, byli soustředěni nedaleko fronty a odtud přemístěni do týlu. Po úspěšných operacích se směrem na východ

táhly dlouhé kolony zajatců. Na ruské straně byl nedostatek dopravních kapacit, takže se většinou pochodovalo pěšky. Na nádražích pak zajatci vyčkali na nejbližší transport. Pokud měli štěstí, jeli ve vagónech vybavených kamny a palandami, jinak je nahnali do dobytčáků nebo na plošinové vozy. Z přífrontového pásma pokračovala zajatecká anabáze dlouhé dny až do centrálních táborů, odkud byli odesíláni dále do nitra Ruska. To vše za naprostého fyzického vyčerpání a katastrofálních hygienických podmínek. Koho neokradly strážné oddíly na cestě, ten o vše přišel v táboře. Posléze zajatci pracovali po celém Rusku - v továrnách, dolech, železárnách, zemědělství atd. Doprovázel je všude přítomný hlad, úrazy, nemoci a vyčerpání. Proto můžeme jen spekulovat, do jaké míry byl vstup do legií motivován vlasteneckým smýšlením či snahou uniknout mizérii zajateckého života.

První se na jaře 1916 přihlásil do legií **Jaroslav Golda** v zajateckém táboře zvaném Zlatá Orda v dnešním Uzbekistánu. Právě u něj je patrné vlastenecké odhodlání a své rusofilství dokonce demonstroval přestupem k pravoslaví. 2. července 1917 se účastnil slavné bitvy u Zborova a 20. července byl těžce raněn do levé strany prsou. Teprve po pádu carského režimu v únoru 1917 byl umožněn masivní nábor do našeho zahraničního vojska. Českoslovenští emisaři verbovali v zajateckých táborech po celém Rusku. Právě v tomto období se začali další sokolnickí rodáci hlásit a vstupovat do legií. Země se postupně propadala do stále většího chaosu, který vyvrcholil bolševickou revolucí v listopadu 1917. Po rozkladu východní fronty a spojení Německa se sovětskou vládou vypuklo otevřené nepřátelství s legiemi. Následovala bitva u Bachmače 8. až 13. března 1918, kdy se na obraně zdejšího železničního uzlu před postupujícími Němci podílel 6. střelecký pluk zvaný Hanácký, jehož příslušníkem byl **František Burk**. Odtud se Československé legie vydaly na svoji strastiplnou anabázi po Transsibiřské magistrále. Na trase se z přílehlých zajateckých táborů postupně připojovali další legionáři. V Jekatěrinburgu na Urale **Stanislav Maštaliř**, v sibiřském Omsku v létě 1918 **Alois Caipl**, **František Blažek**, **Josef Kalvoda** a **Klement Macka**, v Tomsku **Alois Slezák** atd. Po celou dobu sváděli těžké boje s bolševickou Rudou armádou. V letech 1919 až 1920 pak z přístavu Vladivostok na pobřeží Tichého oceánu postupně putovali lodními transporty kolem celého světa do vlasti.

Někteří z legionářů se vrátili do Sokolnic ke svým rodinám, další zmizeli ve světě. Např. **F. Burk** se stal správcem na velkostatku Mitrovských, **J. Horák**, **J. Golda** a **Brumla** pokračovali v aktivní službě v československé armádě. Důstojníci **Horák** a **Golda** byli za okupace popraveni za účast v odbojové skupině Obrana národa.

-Ing. Josef Chudáček, Masarykova 493-

Prameny:

- Databáze VHA Praha
- Album bývalých příslušníků a zakladatelů 6. střeleckého hanáckého pluku, Hanácká knihtiskárna Olomouc 1938
- Heinrich M.: Vznik a účast československé legie v bojích v Itálii a na Slovensku, magisterská diplomová práce MU FF v Brně, 2015
- Vácha D. PhDr.: Život v legiích - Českoslovenští dobrovolci na Rusi 1914-1918, disertační práce JU FF České Budějovice 2011
- otevřené internetové zdroje o čs. legionářích a legiích